

Становище на Европейския комитет на регионите — План за действие за европейската демокрация

(2021/C 440/06)

Докладчик:	Aleksandra DULKIEWICZ (PL/ЕНП), кмет на Гданск
Отправен документ:	Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно Плана за действие за европейската демокрация COM (2020) 790, 3 декември 2020 г.

ПОЛИТИЧЕСКИ ПРЕПОРЪКИ

ЕВРОПЕЙСКИЯТ КОМИТЕТ НА РЕГИОНИТЕ

Основна информация

1. счита, че въпреки че Планът за действие за европейската демокрация е съсредоточен върху краткосрочни механизми за защита с цел гарантиране на демократичните процеси, той следва да бъде последван от по-дългосрочен и стратегически подход за насърчаване на европейската демокрация на всички равнища, както и по отношение на нейното измерение на представителна демокрация и на демокрация на участието. Този подход би могъл да се основава на съществуващото законодателство и най-добрите практики, които вече се прилагат в държавите членки на национално, регионално и местно равнище, и да доведе до изготвянето на Европейска харта за демокрацията;
2. отново посочва, че съгласно член 5 от Договора за Европейския съюз (ДЕС), в който се определя принципът на субсидиарност, „в областите, които не попадат в неговата изключителна компетентност, Съюзът действа само в случай и доколкото целите на предвиденото действие не могат да бъдат постигнати в достатъчна степен от държавите членки“;
3. приветства инициативата за План за действие за европейската демокрация. В европейското обществено и политическо пространство се наблюдава нарастване на рисковете, свързани с популизъм, национализъм, манипулиране на обществото, дезинформация, слово на омразата и конспиративни теории. Това води до поляризация, агресия, нетърпимост и сериозен дефицит на социална солидарност. Общата цел за оправоощаване на гражданите и изграждане на по-устойчиви демокрации в целия ЕС е от ключово значение за разработването на действия за укрепване на нашата общност;
4. подчертава, че Европейският съюз е организъм, чиято структура прилича на тази на скачениите съдове. Влошаването на състоянието на гражданските права и свободи в една държава членка има реално отрицателно въздействие върху демокрацията в цялото европейско семейство и представлява заплаха за нашите общи ценности;
5. подчертава необходимостта от изготвяне на каталог както на рисковете за демокрацията, така и на иновативните добри практики за гражданско участие. Регионалните и местните власти са в най-добра позиция за неговото създаване; приканва Комисията, Парламента и Съвета да се запознаят с препоръките на Годишния регионален и местен барометър на ЕС за 2021 г., който ще бъде публикуван през октомври 2021 г.;
6. изразява съгласие с позицията, застъпена в становището относно *Плана за действие за борба с дезинформацията*, че повишаването на осведомеността на гражданите е продължителен и сложен процес, който се основава, наред с другото, на развиването на умения за използване на медиите, включително боравенето с нови начини за достъп и разпространение на информация. Тези умения трябва да вървят ръка за ръка с критичен анализ на информацията и нейните източници;
7. подчертава, че местните и регионалните власти са в добра позиция да участват във войната с дезинформацията и свързаните с нея рискове;
8. отбелязва, че членството в ЕС означава не само пакет от свободи и финансови средства, но и зачитане на основните ценности. Необходими са конкретни правни инструменти, даващи възможност за предприемане на бързи и ефективни действия с положително въздействие върху насърчаването и, в крайни случаи, принуждаването на членовете на европейската общност да прилагат принципите на демократичната правова държава и върховенство на закона. Понастоящем такива правни инструменти липсват. В резултат на това Европейската комисия не е ефективна при намесата си по отношение на

проблематичните решения в някои държави членки, както е посочено в резолюцията на Европейския парламент от 10 юни 2021 г. относно ситуацията в областта на върховенството на закона в Европейския съюз и прилагане на Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092 относно обвързаността с условия, която КР напълно подкрепя; изразява съмнение дали член 7 от Договора за ЕС е достатъчен отговор на тези предизвикателства;

9. призовава за възможно най-бързо предприемане на стратегически действия и въвеждане на законодателство, което ефективно да се справи с проблемите, които се наблюдават в някои държави от ЕС, например във връзка със сигурността на изборите, независимо от равнището;

10. подчертава, че европейската демокрация е застрашена не само от външни агресори, които се стремят да дестабилизируют ЕС, но и от вътрешни фактори, които атакуват това, което е най-важното в ЕС, т.е. общността;

11. счита, че Планът за действие за европейската демокрация следва да проправи пътя за отношения и контакти с партньори извън ЕС, които не приемат демократичните стандарти, нарушавайки основните права на човека и граждански права. Пример за това може да бъде политиката на ЕС по отношение на държави като Русия, Беларус и Китай и дейността на Оперативната група за стратегическа комуникация с Източното съседство (East StratCom); отбелязва необходимостта от подкрепа на демократичните движения в съседните държави, включително чрез Източното партньорство;

12. посочва, че трябва да се положат усилия за намиране на баланс между рисковете, свързани с пандемията, и защитата на гражданските свободи (напр. въпросът за защитата на данните или ограничаването на правото на събрания и демонстрации);

13. посочва, че атаката срещу медиите подкопава европейските ценности и ни насочва по пътя на авторитаризма. Без свободни медии няма реален обществен контрол. Липсата на установени журналистически стандарти създава климат за разпространение на конспиративни теории, дезинформация, популизъм и слово на омразата; предупреждава за действията, насочени към ренационализация на медиите в някои държави от ЕС;

14. отбелязва, че в Плана за действие за европейската демокрация не се отделя достатъчно внимание на въпроса за достъпа до публична информация. Свободното движение на информация и идеи е в основата на демокрацията и зачитането на правата на човека. Информацията, събирана от публичните органи, принадлежи на гражданите и властта на всяко равнище разполага с данните от името на гражданите⁽¹⁾; подчертава, че местните и регионалните власти, които използват инструменти, свързани с достъпа на гражданите до информация и прякото им участие в упражняването на властта, дават добър пример за откритост и отчетност на публичните власти⁽²⁾;

15. припомня, че един демократичен ЕС трябва да спазва ангажимента си за защита на ценностите на ЕС, интеграцията и равенството във всичките му аспекти, независимо от пола, расата, етническия произход, религията, убежденията, уврежданията, възрастта или сексуалната ориентация, и че държавите членки също трябва да положат усилия в тази посока;

16. подчертава, че в Плана за действие за европейската демокрация не се упоменават пряко дейностите на местните и регионалните власти;

Приоритети

17. призовава за укрепване на авторитета на ЕС и държавите членки, доверието в публичните институции, гарантиращи върховенството на закона, образованието и ролята на местните и регионалните власти като инкубатор на демокрацията;

18. подчертава, че доверието на гражданите на ЕС в работата на най-важните органи на ЕС е задължително условие за развитието на демократична европейска общност. Предвидимостта и надеждността на централните институции в държавите членки изискват от тези държави да зачитат върховенството на закона. Ефективното функциониране на независимите институции и националното законодателство в духа на демократичните ценности е крайъгълен камък на Общността;

⁽¹⁾ В Резолюция 59 на Общото събрание на ООН, приета през 1946 г., както и в член 19 от Всеобщата декларация за правата на човека (1948 г.) и член 10 от Европейската конвенция за правата на човека (1950 г.), правото на информация е неразделна част от основното право на свобода на изразяване.

⁽²⁾ Примери за този инструментариум на местното самоуправление са: свободно достъпните данни, гражданският бюджет и гражданските форуми.

19. подчертава ключовата роля на местните и регионалните власти за създаването на граждански нагласи. Местните и регионалните власти са най-близо до гражданите и се ползват с най-голямо доверие ⁽³⁾. Укрепването на ролята на регионите и градовете придобива стратегическо значение. Във връзка с това, например следва да им се предоставят финансови инструменти без обвързване с необосновани критерии за използването им;

20. призовава да се постави акцент върху възпитаването на добре информирани, изпълнени с толерантност, склонни към компромиси и мирно разрешаване на конфликти европейци. Съвместното съществуване на различни гледни точки и нагласи е истинската ваксина срещу фанатизма, расизма и етническите конфликти;

Гражданското образование — критично мислене и медийна грамотност

21. подчертава, че местните и регионалните власти могат да играят важна възпитателна роля, като създават условия за местните общности да развият добри демократични модели на поведение;

22. предупреждава за риска от радикализация на обществото и идването на власт на популисти, които използват дезинформация. Борбата с дезинформацията изисква идентифициране на аудиториите, които са най-податливи на отрицателното ѝ влияние. Следва да се предостави специална защита на младите и възрастните хора, националните и етническите малцинства, имигрантите и лицата, които нямат достъп до цифрови технологии. Европейската комисия следва да обърне внимание на регионите и групите, които са особено податливи на дезинформация, външна и вътрешна;

23. отбелязва насоките, представени от Европейската комисия на 26 май, за отстраняване на недостатъците в нейния Кодекс за поведение във връзка с дезинформацията. Приветства факта, че Комисията призовава за „по-силни и по-конкретни ангажменти във всички области на Кодекса“, и по-специално за подобрени методи за мониторинг, както и че тя приканва и други платформи, които упражняват дейност в ЕС, услуги за изпращане на лични съобщения и останалите участници в средата за онлайн реклама да се присъединят към Кодекса. Трудностите, с които Комисията се сблъсква при проверката на истинността на мониторинговите доклади, предоставяни от платформите, и липсата на какъвто и да е механизъм за налагане на санкции обаче значително възпрепятстват ефективността на Кодекса, поради което Комитетът призовава за допълнителни регулаторни действия на равнището на ЕС;

24. предлага в този контекст да се изготви незадължителна и необвързваща за държавите членки общоевропейска програма за гражданско образование, обучение в критично мислене и медийна грамотност, която, по подобие на програмата CIVIS във Финландия като най-добра практика, да бъде предмет на обществена консултация и след това адаптирана, за да отговори на регионалните и местните потребности. Това следва да включва училищно образование, обучение на държавни служители, продължаващо обучение и обществени кампании. КР възнамерява да вземе активно участие в това отношение и призовава Европейската комисия да работи в тясно сътрудничество с държавите членки и организациите на гражданското общество, при спазване на принципа на субсидиарност и разпределението на правомощията;

Борба с дезинформацията и словото на омразата

25. счита, че, в тясно сътрудничество с комисия INGE на Европейския парламент, следва да бъде създадена европейска агенция ⁽⁴⁾, която да има за задача превенцията на дезинформацията, словото на омразата, нетолерантността, насилието срещу конкретни социални групи и разпространението на конспиративни теории;

26. изразява съжаление, че местните органи играят второстепенна роля в борбата срещу разпространението на фалшиви новини, често поради липса на експертен опит, умения и ресурси; призовава за създаването на съгласуван механизъм за финансиране на борбата с дезинформацията;

27. приветства стратегията за Съюз на сигурност, която се съсредоточава върху хибридните атаки от страна на държавни и недържавни субекти чрез кибератаки, увреждане на критична инфраструктура, кампании за дезинформация и радикализация на политическите послания;

28. счита, че е необходима дискусията относно свободата на изразяване и това, което тя представлява в интернет; посочва като конкретна стъпка в тази посока наградата „Павел Адамович“ ⁽⁵⁾, която ще бъде присъждана за оказване на подкрепа на социалната интеграция, насърчаване на равните възможности, зачитане на правата на човека и гражданските свободи и борба срещу предразсъдъците и ксенофобията, и беше учредена съвместно от Комитета на регионите, Международната мрежа на градовете — убежища (ICORN) и град Гданск;

⁽³⁾ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-2020.aspx>

⁽⁴⁾ Например във връзка с КР.

⁽⁵⁾ Той създаде и два гдански модела, посветени на тези идеали: Моделът за интеграция на имигрантите и Моделът за равното третиране.

29. счита, че наред с местните власти и гражданското общество трябва да бъдат включени и медиите. Поради своята практика и професионален опит, работещите в информационната сфера са чувствителни към дезинформацията;
30. припомня значението на законодателния акт за цифровите услуги като инструмент, който може да се използва за повишаване на прозрачността на цифровата среда и на отговорността на онлайн платформите;
31. припомня необходимостта да се осигури пълна съгласуваност между Плана за действие за европейската демокрация, Плана за действие в областта на медиите и аудио-визуалния сектор и законодателните обсъждания относно законодателния акт за цифровите услуги;
32. очаква Директивата за цифровите услуги, която ще предложи хоризонтална рамка за регулаторен надзор на онлайн пространството, като предложи правила за гарантиране на отчетност относно начина, по който платформите управляват съдържанието, рекламата и микротаргетирането;

Сигурност за журналистите и подкрепа за местните медии

33. подчертава ролята на надеждната журналистика, включително на местно равнище, за изграждането на обществено доверие. Независимите медии са един от най-важните стълбове на демокрацията и имат реално въздействие върху равнището на обществения дебат;
34. осъжда използването на стратегическите съдебни производства срещу участието на обществеността (SLAPP) като инструмент за борба срещу независимите медии и очаква от Европейската комисия предложение за защита на журналистите и гражданското общество;
35. предупреждава за риска от маргинализиране на независимата преса чрез монополизиране и политизиране на медиите, особено ако това се извършва със средства от европейски фондове; призовава за по-добър мониторинг на средствата, предназначени за такива дейности; подкрепя участието на регионите в разпределението на средствата от ЕС; подкрепя изготвянето на допълнителни законодателни мерки — при зачитане на правомощията на държавите членки — насочени към укрепване на европейския капацитет за намеса с цел да се гарантира, че свободата и плурализмът на независимите медии продължават да бъдат основен стълб на нашата демокрация;
36. подчертава, че атаките срещу свободата на изразяване на мнение стесняват обществения дебат; привлича вниманието върху свободата на изразяване в академичната, научноизследователската или творческата дейност. Сплашването, кампаниите за оклеветяване, политическият натиск, финансовите ограничения и пречките пред достъпа до публични средства застрашават дейността на учените, медиите и неправителствените организации и правят невъзможно осъществяването на одитни мисии; предупреждава за опитите на някои правителства да ограничат независимостта на научните изследвания, налагайки санкции въз основа на неясни и спорни критерии;

Засилване на участието на гражданите

37. подчертава, че Конференцията за бъдещето на Европа следва да бъде организирана във възможно най-голям брой европейски региони и да се провежда „от долу нагоре“, което ще позволи включването и участието на различни групи граждани в дебата; препоръчва гражданските форуми да бъдат признати като форма на участие в процеса на вземане на решения в ЕС;
38. призовава институциите на ЕС да изградят ефективни, прозрачни и приобщаващи канали за достигане до гражданите, особено до онези, които се чувстват обезсърчени да участват в обществения и социалния живот; подчертава ключовата роля на младите хора в този процес;
39. съзнава, че Конференцията за бъдещето на Европа е уникална възможност за ангажиране на гражданите. Този новаторски общоевропейски опит във връзка с участието ще даде възможност за съвместно вземане на решения относно бъдещето, формата и приоритетите на една демократична Европа. КР се ангажира да включи в пълна степен местните и регионалните власти в конференцията, за да направи преглед на най-добрите практики и да даде глас на гражданите и местните и регионалните власти;

Свободни и демократични избори

40. подчертава, че грижата за провеждането на свободни и демократични избори, за които се говори в Плана за действие за европейската демокрация, следва да се прилага в същата степен за европейските, националните, регионалните и местните избори;
41. отбелязва, че политическите кампании до голяма степен се пренасят в интернет. Поради това са необходими правила, които да гарантират прозрачността на спонсорираното политическо съдържание и да осигурят насоки за политическите партии и държавите членки; призовава да се вземат предвид специфичните особености на местните избори, които често се пренебрегват при изготвянето на законодателство на равнището на ЕС;
42. отбелязва, че в Плана за действие за европейската демокрация не се обръща достатъчно внимание на периодите между изборите. Дезинформацията, пропагандата, манипулациите и опитите за промяна на отношението на хората най-често се наблюдават в тези периоди;
43. подчертава, че структурните фондове на ЕС следва да се използват за финансиране на дейности на гражданското общество и изграждане на институционален и административен капацитет и структури, необходими за активно участие на гражданите в политическия живот. Достъпът до средства следва да бъде възможно най-опростен и те да се управляват във възможно най-голяма степен от регионите;
44. приветства факта, че на 19 април Европейската комисия започна обществена консултация, която ще бъде отворена за участие до 12 юли ⁽⁶⁾, с цел през последното тримесечие на 2021 г. да се представят актуализирани директиви, насочени към предоставянето на подкрепа за гражданите на ЕС, които пребивават в друга държава — членка на ЕС, във връзка с правото им да избират и да бъдат избирани както в общински, така и в европейски избори. В действителност, както беше посочено и от Европейската гражданска инициатива „Гласоподаватели без граници“ ⁽⁷⁾, при над 14 милиона мобилни граждани на ЕС, които имат право да гласуват, избирателната активност и броят на кандидатиралите се граждани на ЕС продължава да бъде по-нисък в сравнение със съпоставимите групи на национално равнище и те все още срещат трудности при упражняване на своите избирателни права.
45. предупреждава, че пандемията открои предизвикателствата, свързани с провеждането на напълно демократични избори в контекста на строгите ограничителни мерки. Организационното и технологичното предизвикателство, включително в контекста на кибернетичните заплахи, се състои в това да се гарантира сигурността на процеса на гласуване по пощата и/или по електронен път;

Заклучение

46. призовава Европейската комисия да потърси дългосрочни инструменти, които ще помогнат на ЕС да се справи с нови рискове. Демократичната „ваксина“, която търсим, трябва да бъде ефективна, иновативна и ефикасна и да укрепва нашата демократична инфраструктура сега и в дългосрочен план;
47. подчертава, че пълноценното участие в обществения живот е основата на една плуралистична и демократична общност, но то може да се постигне единствено когато гражданите имат доверие в държавните институции. Не може да има участие без доверие и участието няма да бъде възможно без повишаването на информираността на обществеността. КР счита, че регионалните и местните власти имат важна роля в това отношение;
48. накрая, изтъква, че демокрацията и принципите на правовата държава ще бъдат поставени на сигурна основа само при условие, че управляващите, независимо от управленското равнище, имат насреща си информирани граждани.

Брюксел, 30 юни 2021 година.

Председател
на Европейския комитет на регионите
Apostolos TZITZIKOSTAS

⁽⁶⁾ Обществена консултация относно участието в европейски (<https://bit.ly/3goNYin>) и в общински избори (<https://bit.ly/3gmIR2l>).
⁽⁷⁾ <https://eci.ec.europa.eu/013/public/#/screen/home>